

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
LAILA MEDINA
prednesené 19. októbra 2023¹

Vec C-276/22

**Edil Work 2 S.r.l.,
S.T. S.r.l.
proti
STE S.a.r.l.,
za účasti:
CM**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd, Taliansko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Sloboda usadiť sa – Články 49 a 54 ZFEÚ – Pôsobnosť – Cezhraničné činnosti – Vykonávanie podnikateľskej činnosti v inom členskom štáte ako v štáte založenia – *Lex societatis* – Riadenie a organizácia spoločností – Hlavný predmet činnosti – Rozhodné právo“

1. Talianska spoločnosť, ktorej hlavným majetkom bol kaštieľ nachádzajúci sa v Taliansku, premiestnila svoje sídlo do Luxemburska. Spoločnosť sa premenila na spoločnosť s ručením obmedzeným a bola založená podľa luxemburského práva. O šesť rokov neskôr spoločníci spoločnosti vymenovali jedinú konateľku, ktorá následne vymenovala splnomocnenca. Splnomocnenec potom previedol vlastníctvo tohto kaštieľa na inú spoločnosť, S.T. S.r.l. (ďalej len „ST“), ktorá ho následne predala žalobkyni vo veci samej, spoločnosti Edil Work 2 S.r.l. (ďalej len „Edil Work 2“).
2. Spor vo veci samej sa v podstate týka platnosti týchto dvoch prevodov, ktorá závisí od vnútroštátneho práva uplatniteľného na zverenie predmetných právomocí. Ak by sa uplatnilo luxemburské právo, tieto prevody by boli podľa tohto práva platné; naopak, ak by sa uplatnilo talianske právo, tieto prevody by boli neplatné na základe ustanovenia, podľa ktorého môže byť generálna plná moc udelená len členom štatutárneho orgánu spoločnosti.
3. Za týchto podmienok Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd, Taliansko) položil Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku týkajúcu sa v podstate zlučiteľnosti talianskej právnej úpravy medzinárodného práva súkromného, ktorá stanovuje, že spoločnosť so štatutárnym sídlom

¹ Jazyk prednesu: angličtina.

v inom členskom štáte Európskej únie podlieha talianskemu právu, ak je založená v Taliansku, alebo jej sídlo vedenia alebo „hlavný predmet“ činnosti sa nachádza v Taliansku, s článkami 49 a 54 ZFEÚ.²

I. Právny rámec

4. Článok 25 legge di diritto internazionale privato (legge 218/1995)³ (zákon o medzinárodnom práve súkromnom č. 218/1995, ďalej len „zákon č. 218/1995“), nazvaný „Spoločnosti a iné subjekty“, stanovuje:

„1. Spoločnosti, združenia, nadácie a akékoľvek iné verejné alebo súkromné subjekty, aj keď nemajú povahu založenú na členstve, sa riadia právom štátu, na ktorého území bol príslušný postup založenia ukončený. Talianske právo sa však uplatňuje, ak sa sídlo vedenia nachádza v Taliansku alebo ak sa hlavný predmet činnosti týchto subjektov nachádza v Taliansku.

2. Právnymi predpismi upravujúcimi tieto subjekty sa riadia najmä: a) právna povaha; b) názov alebo obchodné meno; c) založenie, premena a zánik; d) spôsobilosť na právne úkony; e) zriadenie orgánov spoločnosti a ich právomoci a spôsob fungovania; f) zastupovanie subjektu; g) postupy pri nadobúdaní a strate postavenia akcionára, spoločníka alebo partnera, a práva a povinnosti spojené s týmto postavením; h) zodpovednosť za záväzky subjektu, a i) dôsledky porušenia zákona alebo stanov.

3. Premiestnenie štatutárneho sídla do iného štátu a zlúčenie subjektov so štatutárnym sídlom v rôznych štátoch je účinné, len ak sa uskutoční v súlade s právnymi predpismi dotknutých štátov.“

5. V článku 2381 ods. 2 talianskeho Občianskeho zákonníka sa uvádza, že ak to stanoví alebo valné zhromaždenie umožňujú, môže predstavenstvo delegovať svoje právomoci na výkonný výbor zložený z niektorých svojich členov alebo na jedného či viacerých svojich členov. Vnútroštátny súd uvádza, že podľa tohto ustanovenia štatutárny orgán spoločnosti s ručením obmedzeným môže udeliť svoje právomoci len členom jej predstavenstva.

II. Skutkové okolnosti

6. V roku 2004 talianska spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorej majetok a činnosť pozostávali výlučne z komplexu nehnuteľností nachádzajúcich sa v blízkosti Ríma, (Taliansko) známeho ako Castello di Tor Crescenza (ďalej len „kaštieľ“), premiestnila svoje štatutárne sídlo do Luxemburského veľkovevodstva, kde bola založená a stala sa súkromnou spoločnosťou s ručením obmedzeným STE. Dňa 30. augusta 2010 sa v Luxembursku konalo mimoriadne valné zhromaždenie spoločnosti STE, na ktorom bola SB vymenovaná za jedinú konateľku (*gérante*).⁴ Pri tejto príležitosti SB vymenovala FF za splnomocnenca spoločnosti STE (*mandataire générale*) a udelila mu plnú moc vykonávať „v Luxemburskom veľkovevodstve a v zahraničí, v mene a na účet spoločnosti, všetky potrebné úkony a transakcie, bez výnimky alebo vylúčenia, vždy však v rámci predmetu činnosti spoločnosti“.

² Pojem „hlavný predmet“ činnosti nie je v návrhu na začatie prejudiciálneho konania definovaný. Vnútroštátny súd však vysvetľuje, že odvolací súd konštatoval, že v prípade spoločnosti STE S.a.r.l. (ďalej len „STE“), luxemburskej spoločnosti s ručením obmedzeným, predstavuje „hlavný predmet“ činnosti komplex nehnuteľností, ktorý je „jediným a celým majetkom“ tejto spoločnosti.

³ GURI č. 128 z 3. júna 1995.

⁴ Zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, vyplýva, že do roku 2010 STA s.t.l. vlastnila 90 % spoločnosti STE, ktorá bola vo výlučnom vlastníctve FF. Zvyšných 10 % podielov vlastnila SB, manželka FF. V roku 2010 však STA s.r.l. previedla 40 % podielov na SB.

7. V roku 2012 FF previedol kaštieľ na taliansku spoločnosť ST, ktorá ho následne previedla na Edil Work 2, taliansku spoločnosť, ktorú ovládal FF.

8. V roku 2013 STE podala proti spoločnostiam ST a Edil Work 2 žalobu na Tribunale di Roma (súd v Ríme, Taliansko), v ktorej sa domáhala určenia neplatnosti oboch listín o prevode z dôvodu, že udelenie plnej moci FF nebolo účinné. Tribunale di Roma (súd v Ríme) zamietol túto žalobu s odôvodnením, že plná moc bola FF ako splnomocnencovi udelená platne.

9. V odvolacom konaní Corte d'appello di Roma (Odvolací súd Rím, Taliansko) žalobe vyhovel. V prvom rade uviedol, že podľa článku 25 ods. 1 zákona č. 218/1995 sa uplatňuje talianske právo, pretože kaštieľ – „jediný a celý majetok“ spoločnosti – teda „hlavný predmet“ činnosti, sa nachádza v Taliansku. Odvolací súd ďalej konštatoval, že zverenie neobmedzených právomocí týkajúcich sa vedenia spoločnosti tretej osobe mimo spoločnosti, akým je FF, je v rozpore s článkom 2381 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorý stanovuje, že štatutárny orgán spoločnosti môže delegovať svoje právomoci len na členov štatutárneho orgánu. Tento súd teda rozhodol, že zverenie právomocí FF konateľkou spoločnosti bolo neplatné, a v dôsledku toho rozhodol, že následné prevody kaštieľa do dvoch žalovaných spoločností sú neúčinné.

10. Edil Work 2 a ST podali kasačný opravný prostriedok proti tomuto rozhodnutiu na Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd), pričom spochybnili uplatniteľnosť druhej časti prvého odseku článku 25 ods. 1 zákona č. 218/1995, a to s odôvodnením, že Corte d'appello di Roma (Odvolací súd Rím) nezohľadnil, že zmysel a rozsah tohto ustanovenia boli zásadným spôsobom ovplyvnené právom Únie, ktoré vyžaduje, aby sa vnútroštátne právo neuplatňovalo, ak je jeho výklad nezlučiteľný s právom Únie.

11. Odporca, STE, nesúhlasila s týmto kasačným opravným prostriedkom a tvrdila najmä, že keďže sa hlavný predmet činnosti spoločnosti nachádza v Taliansku, právna sila právomocí zverených FF a platnosť následných prevodov v prospech žalujúcich spoločností sa musí preskúmať na základe talianskeho práva, bez akéhokoľvek výkladového zásahu práva Únie.

12. Vnútroštátny súd na úvod poznamenáva, že z článku 25 ods. 3 zákona č. 218/1995 zjavne vyplýva, že toto ustanovenie umožňuje premenu talianskych spoločností na zahraničné spoločnosti premiestnením ich štatutárneho sídla do iného členského štátu za predpokladu, že toto premiestnenie je platné tak v členskom štáte pôvodu, ako aj v členskom štáte určenia. Toto premiestnenie navyše nemá za následok zánik právnej subjektivity spoločnosti, a to ani po výmaze spoločnosti z talianskeho registra.

13. Podľa vnútroštátneho súdu vzniká otázka, či založenie spoločnosti STE, ktorá si ponechala svoje hlavné miesto podnikateľskej činnosti v Taliansku, ako luxemburskej spoločnosti, znamená, že riadenie a organizácia tejto spoločnosti podliehajú luxemburskému právu, podľa ktorého by bolo predmetné zverenie právomocí platné. Naproti tomu, ak by sa uplatňovalo talianske právo, predmetné zverenie právomocí by bolo neplatné.

14. Pokiaľ ide o určenie rozhodného práva pre zverenie právomocí, vnútroštátny súd poznamenáva, že podľa článku 25 ods. 1 prvej vety zákona č. 218/1995 je všeobecným rozhodujúcim kritériom miesto, kde bola spoločnosť založená. Podľa tejto vety by sa teda v prejednávanej veci malo predmetné zverenie právomocí riadiť luxemburským právom. Druhá veta tohto ustanovenia však zavádza výnimku z tohto pravidla, podľa ktorej sa talianske právo uplatňuje na spoločnosti, ktorých „hlavný predmet“ činnosti je v Taliansku. Na základe tejto výnimky je teda rozhodným právom pre predmetné zverenie právomocí talianske právo, keďže

jediný majetok a teda hlavný predmet činnosti tejto spoločnosti, a to kaštieľ, sa nachádza v Taliansku. V druhom prípade, keďže článok 2381 ods. 2 Občianskeho zákonníka stanovuje, že štatutárny orgán spoločnosti s ručením obmedzeným⁵ môže delegovať svoje právomoci len na členov tohto štatutárneho orgánu, zverenie týchto právomocí tretej osobe spoločnosti, v tomto prípade FF, by bolo podľa talianskeho práva nezákonné.

15. Za týchto okolností vnútroštátny súd po prvé uvádza, že vzhľadom na to, že sloboda usadiť sa podľa článku 49 ZFEÚ zahŕňa právo spoločnosti alebo podniku založeného v súlade s právom jedného členského štátu premeniť sa na spoločnosť iného členského štátu, pokiaľ sú splnené podmienky stanovené právom tohto iného členského štátu, a najmä ak je splnené kolízne kritérium stanovené týmto iným členským štátom, okolnosť, že sa premiestni iba štatutárne sídlo, a nie sídlo vedenia alebo hlavné miesto podnikateľskej činnosti, sama osebe nevyklučuje uplatniteľnosť tejto slobody.

16. Vnútroštátny súd po druhé zdôrazňuje, že sloboda usadiť sa zakotvená v článku 49 ZFEÚ zahŕňa nielen usadenie sa, ale aj riadenie podnikov. Tieto činnosti by sa mali vykonávať v súlade s odôvodnením 2 smernice (EÚ) 2019/2121⁶ za podmienok stanovených v právnych predpisoch členského štátu usadenia. V prejednávanej veci je nesporné, že týmto členským štátom je Luxembursko.

17. Vnútroštátny súd po tretie uvádza, že článok 2507 Občianskeho zákonníka, ktorý vo svojej kapitole nazvanej „Spoločnosti založené v zahraničí“ stanovuje, že ustanovenia obsiahnuté v tejto kapitole sa majú vykladať v súlade so zásadami práva Únie.

18. Vnútroštátny súd uvádza, že aj keby sa riadenie a organizácia spoločnosti mali riadiť právom členského štátu premeny (v prejednávanej veci Luxemburska), v prejednávanej veci si spoločnosť ponechala svoje hlavné miesto podnikateľskej činnosti v Taliansku. Takáto skutočnosť môže podľa vnútroštátneho súdu odôvodniť uplatnenie talianskeho práva na predmetné zverenie právomocí.

19. Za týchto podmienok Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Bránia články 49 a 54 [ZFEÚ] tomu, aby členský štát, v ktorom bola spoločnosť (s ručením obmedzeným) pôvodne založená, na ňu uplatnil ustanovenia svojho vnútroštátneho práva týkajúce sa riadenia a [organizácie] tejto spoločnosti, ak si uvedená spoločnosť po premiestnení svojho štatutárneho sídla a opätovnom založení podľa práva členského štátu určenia ponecháva hlavné miesto svojej podnikateľskej činnosti v pôvodnom členskom štáte a predmetný akt vedenia má rozhodujúci vplyv na činnosť spoločnosti?“

20. Písomné pripomienky predložili Edil Work 2, STE, talianska vláda, ako aj Európska komisia. Prednesy týchto účastníkov konania boli tiež vypočuté na pojednávaní 11. júla 2023.

⁵ STA aj STE sú spoločnosťami s ručením obmedzeným.

⁶ Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 27. novembra 2019, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2017/1132, pokiaľ ide o cezhraničné premeny, zlúčenia alebo splynutia a rozdelenia (Ú. v. EÚ L 321, 2019, s. 1).

III. Posúdenie

A. Úvodné pripomienky

21. Vnútroštátny súd sa pýta, či sloboda usadiť sa bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá umožňuje členskému štátu, v ktorom bola spoločnosť pôvodne založená (v prejednávanej veci v Taliansku), uplatniť svoje vnútroštátne právo na akty týkajúce sa riadenia a organizácie tejto spoločnosti, ak táto spoločnosť v rámci cezhraničnej premeny premiestnila svoje štatutárne sídlo do iného členského štátu (v prejednávanej veci do Luxemburska), ale ponechala si svoj hlavný predmet činnosti v členskom štáte pôvodu (Taliansku).

22. Na úvod by som chcela pripomenúť, že Súdny dvor môže preformulovať položenú otázku, ktorá mu bola položená. Súdny dvor môže okrem toho zohľadniť aj iné ustanovenia práva Únie, ako sú tie, na ktoré sa vnútroštátny súd odvolal vo svojej otázke.⁷ V prejednávanej veci je na účely poskytnutia užitočnej odpovede na prejudiciálnu otázku potrebné správne definovať rozsah položenej otázky.

1. Rozdiel medzi cezhraničnou premenou a cezhraničnou hospodárskou činnosťou

23. Podľa môjho názoru je potrebné rozdeliť prejudiciálnu otázku na dve samostatné otázky. Prvá sa týka obmedzení uložených spoločnostiam pri uskutočňovaní cezhraničnej premeny alebo pri opätovnom založení v inom členskom štáte.⁸ Táto otázka vzniká, keď členské štáty ukladajú obmedzenia cezhraničnej reštrukturalizácie spoločností a v súvislosti s povolením premeny spoločnosti na spoločnosť, ktorá sa riadi právom iného členského štátu – takéto prípady sa označujú ako „prípady emigrácie“⁹. Súdny dvor mal napríklad rozhodnúť o tejto otázke vo veci Daily Mail¹⁰, ktorá sa týkala spoločnosti zo Spojeného kráľovstva, ktorá chcela premiestniť svoje ústredie zo Spojeného kráľovstva (ktoré bolo v tom čase členským štátom) do Holandska bez toho, aby stratila svoje postavenie právnickej osoby alebo prestala byť spoločnosťou založenou podľa práva Spojeného kráľovstva. Daňové orgány Spojeného kráľovstva odmietli udeliť povolenie na premiestnenie sídla, ktoré bolo potrebné podľa vnútroštátneho práva. Súdny dvor rozhodol, že pravidlá týkajúce sa tohto premiestnenia boli určené vnútroštátnym právom, podľa ktorého bola spoločnosť založená.¹¹

24. Druhá otázka sa týka obmedzení uložených spoločnostiam založeným v jednom členskom štáte, ktoré však chcú vykonávať hospodársku činnosť v inom členskom štáte.¹² Napríklad vo veci Überseering¹³ bol Súdny dvor požiadaný, aby určil, či členský štát, do ktorého spoločnosť

⁷ Rozsudky z 13. októbra 2016, M. a S. (C-303/15, EU:C:2016:771, bod 16 a citovaná judikatúra), a z 31. mája 2018, Zheng (C-190/17, EU:C:2018:357, bod 27).

⁸ Táto kategória zahŕňa obmedzenia uložené spoločnostiam založeným podľa práva členského štátu, ktoré sa snažia podriadiť právu iného členského štátu bez toho, aby prešli procesom likvidácie v jurisdikcii ich pôvodu. Pozri nedávny rozsudok z 25. októbra 2017, Polbud – Wykonawstwo (C-106/16, EU:C:2017:804). Pozri tiež SOEGAARD, G.: Cross-border Transfer and Change of Lex Societatis After Polbud, C-106/16: Old Companies Do Not Die... They Simply Fade Away to Another Country. In: *European Company Law*, 2018, zv. 15, vyd. 1, s. 21 až 24.

⁹ Pozri MUCCIARELLI, F. M.: *European Business Organization Law Review*, zv. 9, s. 267 až 303.

¹⁰ Rozsudok z 27. septembra 1988, Daily Mail and General Trust (81/87, EU:C:1988:456).

¹¹ Tamže, body 19 až 23.

¹² Pozri napríklad rozsudok z 21. decembra 2016, AGET Iraklis (C-201/15, EU:C:2016:972, body 53 až 55), v ktorom Súdny dvor rozhodol, že výkon slobody usadiť sa zahŕňa slobodu zamestnávania pracovníkov v hostiteľskom členskom štáte, slobodu určiť povahu a rozsah hospodárskej činnosti, ktorá sa má vykonávať v hostiteľskom členskom štáte, a teda slobodu obmedziť túto činnosť alebo upustiť od tejto činnosti a od usadenia sa.

¹³ Rozsudok z 5. novembra 2002 (C-208/00, EU:C:2002:632).

premiestnila svoje ústredie (Nemecko), mal právo rozhodnúť o právnej spôsobilosti spoločnosti založenej v Holandsku. Inými slovami, otázkou bolo, či hostiteľský členský štát bol oprávnený odmietnuť uznať právnu spôsobilosť zahraničnej spoločnosti, ak tento subjekt premiestnil svoje hlavné miesto obchodného vedenia do tohto hostiteľského štátu. Okrem toho vo veci Inspire Art¹⁴ bol Súdny dvor požiadaný, aby sa vyjadril k holandskej právnej úprave týkajúcej sa zahraničných spoločností vykonávajúcich svoju hospodársku činnosť v tomto členskom štáte. Uvedená vec sa týkala spoločnosti, ktorá bola založená podľa práva Spojeného kráľovstva. Následne si spoločnosť otvorila organizačnú zložku v Holandsku a vykonávala tam svoju hlavnú hospodársku činnosť. Spoločnosť požiadala o zápis svojej holandskej organizačnej zložky do obchodného registra v Holandsku, na základe čoho sa mala tejto spoločnosti uložiť povinnosť dodržiavať určité pravidlá. Súdny dvor rozhodol, že mnohé požiadavky stanovené v holandských právnych predpisoch sú v rozpore so zásadou voľného pohybu. Súdny dvor jasne odlíšil tieto dve veci od veci Daily Mail, ktorá sa týkala možnosti štátu založenia obmedziť premiestnenie spoločnosti do iného členského štátu.¹⁵

25. V prejednávanej veci talianska STE už platne premiestnila svoje sídlo do Luxemburska tým, že sa premenila na spoločnosť založenú podľa luxemburského práva a prestala existovať v Taliansku. Táto spoločnosť sa totiž nesnaží usadiť v Taliansku, ale iba vykonáva hospodársku činnosť v tomto členskom štáte. Preto je dôležité uviesť, že na rozdiel od toho, čo tvrdí STE a talianska vláda, prejednávaná vec sa netýka existencie obmedzení cezhraničnej premeny spoločností, ale skôr toho, či existujú obmedzenia uložené luxemburskému podniku vykonávajúcemu hospodársku činnosť v Taliansku.

26. V tejto súvislosti po prvé zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, vyplýva a na pojednávaní bolo potvrdené, že STE, ktorá bola pôvodne zaregistrovaná v Taliansku, sa v roku 2004 premenila na spoločnosť založenú podľa luxemburského práva *bez toho*, aby jej Taliansko alebo Luxembursko uložili *akékoľvek obmedzenia*. Inými slovami, zdá sa, že po jej založení v Luxembursku bola premena tejto spoločnosti akceptovaná právnymi predpismi tak cieľovej krajiny (Luxembursko), ako aj krajiny odchodu (Taliansko). Po druhé sa zdá, že od roku 2004 (rok, v ktorom došlo k premene) do roku 2010, spoločnosť pôsobila v Taliansku bez toho, aby ktorýkoľvek z orgánov vyjadril s premenou nesúhlas. Účastníci konania na pojednávaní predovšetkým potvrdili, že počas tohto šesťročného obdobia sa talianske orgány nesnažili uplatňovať talianske právo obchodných spoločností na konanie spoločnosti. Po tretie článok 25 ods. 1 zákona č. 218/1995 sa uplatňuje bez rozdielu tak na spoločnosti pôvodne založené v inom členskom štáte, ako aj na spoločnosti, ktoré boli predmetom premeny. Kolízne normy stanovené v tomto ustanovení sa nezaoberajú otázkami cezhraničnej premeny a jej účinkami. Zastávam teda názor, že rovnaká otázka by vznikla v situácii, kedy by spoločnosť pôvodne zaregistrovaná v Luxembursku mala svoj hlavný predmet činnosti v Taliansku, teda ak by STE bola naďalej luxemburskou spoločnosťou, ktorá je vlastníkom kaštieľa.

27. Z toho vyplýva, že na účely prejednávanej veci otázka, či predmetná talianska právna úprava obmedzuje premiestnenie a/alebo premenu spoločnosti do iného členského štátu, nie je relevantná a nie je potrebné sa ňou zaoberať. Hlavnou otázkou v prejednávanej veci je, či uplatnenie talianskeho práva – prostredníctvom „hlavného predmetu“ činnosti ako kolízneho kritéria spojenia s aktami týkajúcimi sa riadenia a organizácie spoločnosti so sídlom v inom členskom štáte (inom ako v štáte založenia) predstavuje obmedzenie výkonu základnej slobody. Na účely analýzy v týchto návrhoch je teda členským štátom pôvodu Luxembursko a členským štátom, v ktorom predmetná spoločnosť vykonáva svoju hospodársku činnosť, je Taliansko.

¹⁴ Pozri rozsudok z 30. septembra 2003 (C-167/01, EU:C:2003:512).

¹⁵ Pozri body 66 až 73 rozsudku Überseering a body 102 a 103 rozsudku Inspire Art.

2. O predmete sporu vo veci samej

28. Spor vo veci samej sa týka platnosti zverenia právomocí tretej osobe, ktorá nie je členom štatutárneho orgánu, a platnosti listín o prevode komplexu nehnuteľností. Na účely vymedzenia predmetu prejudiciálnej otázky je dôležité rozlišovať medzi zverením právomocí a prevodom komplexu nehnuteľností. Zastávam názor, že v prejednávanej veci je dôležité rozlišovať medzi otázkou *lex societatis* uplatniteľnou na konanie spoločnosti na jednej strane a otázkou obmedzenia prevodu nehnuteľností členským štátom na druhej strane. Zatiaľ čo prvá otázka sa týka slobody usadiť sa, druhá otázka môže spadať do oblasti voľného pohybu kapitálu zakotveného v článku 63 ZFEÚ. Na účely určenia uplatniteľnej základnej slobody je potrebné najprv určiť predmet právnej úpravy¹⁶ a zohľadniť okolnosti prejednávanej veci.

29. Je pravda, že Corte d'appello di Roma (Odvolací súd Rím) v konaní vo veci samej rozhodol, že „jediný a celý majetok“ spoločnosti, teda hlavný predmet činnosti spoločnosti, sa nachádza v Taliansku a z tohto dôvodu uplatnil príslušné talianske právo. Zdá sa teda, že svoje odôvodnenie uplatnenia talianskeho práva založil na umiestnení hlavného majetku spoločnosti, a teda na vlastníckom práve k nehnuteľnej veci. Konkrétne tento súd v podstate rozhodol, že na zverenie právomocí a na dve listiny o prevode kaštieľa sa vzťahuje pravidlo *lex rei sitae*, a preto tieto listiny nemajú v talianskom práve právnu silu.

30. Napriek tomu by som rada upozornila na to, že hlavné konanie sa týka platnosti zverenia právomocí tretej osobe, ktorá nie je členom štatutárneho orgánu. Takáto platnosť sa na prvý pohľad nezdá byť otázkou týkajúcou sa vecného práva k nehnuteľnosti.¹⁷ Ako uviedla Komisia na pojednávaní pred Súdnym dvorom, platnosť zverenia právomocí konateľkou tretej osobe je záležitosťou riadenia a organizácie spoločnosti, na ktorú sa preto vzťahuje pravidlo *lex societatis*, ktoré spája túto spoločnosť s konkrétnym právnym poriadkom.¹⁸ Takýto záver podporuje znenie článku 25 ods. 2 zákona č. 218/1995, v ktorom sa uvádzajú predmety, na ktoré sa bude uplatňovať *lex societatis*, ako napríklad „zriadenie orgánov spoločnosti, ich právomoci a spôsob fungovania“ a „zastupovanie subjektu“. Cieľom vnútroštátnej právnej úpravy je teda uplatnenie talianskeho zákona na vyššie uvedené opatrenia vykonané zahraničnými spoločnosťami, čo znamená, že sa uplatní sloboda usadiť sa zakotvená v článku 49 ZFEÚ.

¹⁶ Z tej istej ustálenej judikatúry vyplýva, že na určenie toho, či vnútroštátne opatrenie patrí do pôsobnosti základnej slobody, treba zohľadniť predmet dotknutej právnej úpravy (pozri najmä rozsudky z 1. júla 2010, Dijkman a Dijkman-Lavaleije, C-233/09, EU:C:2010:397, bod 26; z 13. novembra 2012, Test Claimants in the FII Group Litigation, C-35/11, EU:C:2012:707, bod 90, a z 21. mája 2015, Wagner-Raith, C-560/13, EU:C:2015:347, bod 31).

¹⁷ Pokiaľ ide o rozdiel medzi otázkami práva obchodných spoločností a vecných práv k nehnuteľnostiam, pozri napríklad článok 1 ods. 2 písm. f) a článok 4 ods. 1 písm. c) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) (Ú. v. EÚ L 177, 2008, s. 6, ďalej len „nariadenie Rím I“). Podľa môjho názoru Corte d'appello di Roma (Odvolací súd Rím) tým, že rozšíril uplatnenie pravidla *lex rei sitae* na zverenie právomocí, hoci obe listiny boli vytvorené po tomto zverení, zrejme zlúčil zverenie právomocí a listín, a v podstate na obe uplatnil pravidlo *lex rei sitae*. Uprednostnil tak toto pravidlo pred pravidlom, ktoré sa má uplatniť na zverenie právomocí. Vnútroštátnemu súdu prináleží overiť, či podľa vnútroštátneho práva samotná existencia listiny týkajúcej sa nehnuteľnosti, akým je kaštieľ, postačuje na to, aby sa zverenie právomocí považovalo za rovnocenné s vecnými právami k nehnuteľnosti. V tejto súvislosti zdôrazňujem, že zatiaľ čo prvý prevod zrejme obsahuje cezhraničný prvok, na ktorý sa môže uplatniť nariadenie Rím I, druhý prevod sa zdá byť „čisto vnútornou“ transakciou. Vnútroštátny súd by tak mal overiť, či sa obidva prevody majú kvalifikovať a analyzovať spoločne.

¹⁸ Medzi oblasti, ktoré zvyčajne spadajú pod *lex societatis*, patrí založenie a zánik spoločnosti, názov spoločnosti, právna spôsobilosť, kapitálová štruktúra, práva a povinnosti spoločníkov a vnútorné záležitosti riadenia. Pozri: Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre spravodlivosť a spotrebiteľov, SCHUSTER, E., GERNER-BEUERLE, C., SIEMS, M., MUCCIARELLI, F.: *Study on the law applicable to companies – Final report*. Úrad pre publikácie, 2016, s. 16, dostupné na <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/259a1dae-1a8c-11e7-808e-01aa75ed71a1/language-en>. Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Saugmandsgaard Øe vo veci Verein für Konsumenteninformation (C-272/18, EU:C:2019:679), pokiaľ ide o vylúčenie a definovanie *lex societatis* v zmysle článku 1 ods. 2 písm. f) nariadenia Rím I.

31. Keďže predmetom konania vo veci samej je otázka určenia *lex societatis* uplatniteľného na spoločnosť so sídlom v inom členskom štáte, treba preskúmať otázku, ktorú Súdny dvor položil vnútroštátny súd, z hľadiska slobody usadiť sa, ako je definovaná v článku 49 ZFEÚ, ktorá zahŕňa právo štátnych príslušníkov Únie založiť a viesť podniky za podmienok stanovených pre štátnych príslušníkov dotknutého členského štátu a v súlade s článkom 54 ZFEÚ zahŕňa právo spoločností alebo podnikov Únie vykonávať svoju činnosť v dotknutom členskom štáte prostredníctvom dcérskej spoločnosti, organizačnej zložky alebo obchodného zastúpenia.¹⁹ Pokiaľ totiž hospodársky subjekt má v úmysle skutočne vykonávať svoju hospodársku činnosť prostredníctvom stáleho zariadenia na dobu neurčitú, musí sa jeho situácia posudzovať z hľadiska slobody usadiť sa tak, ako je definovaná v článku 49 ZFEÚ.²⁰

32. V dôsledku toho, pokiaľ ide o zverenie právomocí tretej osobe, ktorá nie je členom štatutárneho orgánu, navrhujem preskúmať predmetnú vnútroštátnu právnu úpravu z hľadiska tejto slobody.

33. Pokiaľ ide o prevod nehnuteľností, ak by mal Súdny dvor analyzovať právnu úpravu z hľadiska voľného pohybu kapitálu, musel by preukázať, že je nesporné, že úkony týkajúce sa prevodu nehnuteľností tradične spadajú pod právo miesta, kde sa nehnuteľnosť nachádza. Preto sa na prvý pohľad zdá byť pravdepodobné, že samotné uplatnenie tohto práva nepredstavuje samo osebe obmedzenie voľného pohybu kapitálu.

3. *Predbežný záver*

34. Vzhľadom na vyššie uvedené navrhujem, aby bola prejudiciálna otázka preformulovaná so zreteľom na zverenie právomocí tretej osobe, ktorá nie je členom štatutárneho orgánu. Pravidlo uplatniteľné na zverenie právomocí je totiž odlišné a predchádza otázke platnosti prevodov, ktoré patria do kategórie vecných práv k nehnuteľnosti. Je preto potrebné preformulovať prejudiciálnu otázku tak, že sa má určiť, či sa sloboda usadiť sa zakotvená v článku 49 ZFEÚ má vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave členského štátu, ktorá stanovuje uplatnenie svojho vnútroštátneho práva na akt riadenia a organizácie, akým je zverenie právomocí, spoločnosti založenej podľa práva iného členského štátu, ktorej hlavný predmet sa však nachádza na jeho území.

B. *O porušení slobody usadiť sa*

1. Rozdiel medzi prístupom založeným na diskriminácii a prístupom založeným na obmedzení

35. Treba pripomenúť, že v súlade s článkom 54 ZFEÚ sa so spoločnosťami založenými podľa práva členského štátu, ktoré majú svoje sídlo, ústredie alebo hlavné miesto podnikateľskej činnosti v Únii, na účely ustanovení Zmluvy o FEÚ týkajúcich sa slobody usadiť sa zaobchádza rovnako ako s fyzickými osobami, ktoré sú štátnymi príslušníkmi členských štátov.²¹

¹⁹ Pozri najmä rozsudok zo 17. júla 2014, *Nordea Bank Danmark* (C-48/13, EU:C:2014:2087, bod 17 a citovaná judikatúra).

²⁰ Pozri najmä rozsudky z 29. septembra 2011, *Komisia/Rakúsko* (C-387/10, EU:C:2011:625, bod 22), a z 23. februára 2016, *Komisia/Maďarsko* (C-179/14, EU:C:2016:108, body 148 až 150).

²¹ Pozri najmä rozsudok z 29. novembra 2011, *National Grid Indus* (C-371/10, EU:C:2011:785, bod 25).

36. V oblasti práva obchodných spoločností sa od vydania rozsudku *Überseering*²² od členských štátov vyžaduje, aby uznali spoločnosti platne založené podľa právnych predpisov iného členského štátu, a to aj bez vecnej väzby s týmto iným štátom. Po tom, čo bol tento subjekt platne založený, sa predpokladá, že môže vykonávať slobodu usadiť sa v rámci Únie.

37. Podľa článku 49 druhého odseku ZFEÚ v spojení s článkom 54 ZFEÚ sloboda usadiť sa pre spoločnosti uvedené v poslednom menovanom článku zahŕňa najmä právo založiť a viesť takéto spoločnosti za podmienok stanovených právom členského štátu usadenia pre vlastné spoločnosti.²³ Takáto sloboda sa vzťahuje na všetky fázy vývoja týchto subjektov vrátane ich počiatočného etablovania sa na trhu členského štátu až do skutočného výkonu činnosti.²⁴ Pripustiť, že by členský štát mohol voľne uplatňovať rozdielne zaobchádzanie len z dôvodu, že sa štatutárne sídlo spoločnosti nachádza v inom členskom štáte, by zbavilo článok 49 ZFEÚ jeho podstaty. Cieľom slobody usadiť sa je teda zabezpečenie nároku na vnútroštátne zaobchádzanie v hostiteľskom členskom štáte, pričom zakazuje akúkoľvek diskrimináciu na základe miesta štatutárneho sídla spoločnosti.²⁵

38. Je dôležité zdôrazniť, že sloboda usadiť sa zakazuje nielen priamu a nepriamu diskrimináciu (prístup založený na diskriminácii), podľa ktorej sa so zahraničnými spoločnosťami zaobchádza „horšie“ ako s vnútroštátnymi spoločnosťami,²⁶ ale aj vnútroštátne nediskriminačné opatrenia, ktoré však bránia prístupu na trh (prístup založený na obmedzení). V tejto súvislosti Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátne opatrenia, ktoré môžu brániť výkonu základných slobôd alebo robiť tento výkon menej príťažlivým, predstavujú obmedzenia tejto slobody.²⁷ Tento prístup, ak sa vezme do úvahy jeho ucelená logika, odstraňuje, prinajmenšom teoreticky, potrebu akéhokoľvek porovnania alebo identifikácie nevýhodného zaobchádzania vo vzťahu k podobnej situácii.

2. Teória skutočného sídla a teória založenia

39. Pokiaľ ide o uznanie spoločnosti z hľadiska pravidiel medzinárodného práva súkromného, existujú v podstate dve rôzne teórie, teória skutočného sídla²⁸ a teória založenia²⁹. Súdny dvor rozhodol, že umiestnenie sídla, ústredia alebo hlavného miesta podnikateľskej činnosti spoločností uvedených v článku 54 ZFEÚ môže slúžiť ako kolízne kritérium vo vzťahu k právnym poriadkom niektorého členského štátu.³⁰ Inými slovami, podľa tohto ustanovenia sú tieto tri kolízne kritéria na rovnakej úrovni.³¹ Z toho vyplýva, že členské štáty si môžu slobodne zvoliť

²² Rozsudok z 5. novembra 2002 (C-208/00, EU:C:2002:632).

²³ Rozsudok z 25. októbra 2017, *Polbud – Wykonawstwo* (C-106/16, EU:C:2017:804, bod 33).

²⁴ Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Hogan vo veci *VAS Shipping* (C-71/20, EU:C:2021:474, bod 63).

²⁵ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. februára 2021, *Novo Banco* (C-712/19, EU:C:2021:137, bod 21 a citovaná judikatúra).

²⁶ Ako bolo uvedené v návrhoch, ktoré predniesol generálny advokát Bobek vo veci *Hornbach-Baumarkt* (C-382/16, EU:C:2017:974, bod 29), „podľa prístupu založeného na diskriminácii na to, aby sa konštatovalo, že vnútroštátne opatrenie odporuje slobode usadiť sa, sa porovnateľné situácie musia posudzovať odlišne, čím sú znevýhodnené spoločnosti, ktoré uplatňujú slobodu usadiť sa“.

²⁷ Rozsudok z 30. novembra 1995, *Gebhard* (C-55/94, EU:C:1995:411, bod 37). Pozri tiež rozsudok z 21. januára 2010, *SGI* (C-311/08, EU:C:2010:26, bod 56). V najnovšej judikatúre sa formulácia použitá Súdnym dvorom vzťahuje na opatrenia, ktoré výkon slobody usadiť sa zakazujú, bránia mu alebo ho robia menej príťažlivým (rozsudok z 27. februára 2019, *Associação Peço a Palavra a i.*, C-563/17, EU:C:2019:144, bod 54 a citovaná judikatúra).

²⁸ Podľa teórie skutočného sídla by sa rozhodné právo malo určovať právom štátu, v ktorom má spoločnosť ústredie a skutočné sídlo.

²⁹ Teória založenia naopak odkazuje na právo, podľa ktorého bola daná spoločnosť založená.

³⁰ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. júla 2023, *Xella Magyarországi* (C-106/22, EU:C:2023:568, bod 45 a citovaná judikatúra).

³¹ Rozsudky z 27. septembra 1988, *Daily Mail and General Trust* (81/87, EU:C:1988:456, body 19 až 21), a z 25. októbra 2017, *Polbud – Wykonawstwo* (C-106/16, EU:C:2017:804, bod 34).

kolízne kritéria, ktoré uplatňujú, a uplatniteľné kolízne normy. Prístup a pravidlá vnútroštátneho medzinárodného práva súkromného sa preto môžu v jednotlivých členských štátoch výrazne líšiť.³²

40. Vzhľadom na to, že článok 54 ZFEÚ kladie na rovnakú úroveň sídlo, ústredie a hlavné miesto podnikateľskej činnosti, Súdny dvor rozhodol, že v prípade neexistencie jednotnej definície spoločností v práve Únie, ktoré sú oprávnené využiť právo na usadenie sa v závislosti od jednotného kolízneho kritéria, ktoré by určovalo vnútroštátne právo uplatniteľné na spoločnosť, má členský štát právomoc určiť tak kolízne kritérium, ktoré sa vyžaduje od spoločnosti na to, aby sa považovala za spoločnosť založenú podľa práva tohto členského štátu a ako taká mohla využiť právo usadiť sa, ako aj väzbu, ktorá sa vyžaduje na to, aby si spoločnosť mohla toto postavenie následne zachovať.³³

41. V prejednávanej veci treba poznamenať, že prejudiciálna otázka sa týka spoločnosti, ktorá už bola založená v súlade s právom jedného členského štátu a ktorá prijala akty riadenia a organizácie týkajúce sa majetku, ktorý sa nachádza v inom členskom štáte. Zdá sa, že takáto situácia v zásade spadá do pôsobnosti článku 25 ods. 1 prvej vety zákona č. 218/1995, ktorý stanovuje, že spoločnosť založená v inom štáte sa riadi právom tohto štátu. Druhá veta článku 25 ods. 1 zákona č. 218/1995 však rozširuje pôsobnosť talianskeho práva na spoločnosť, ktorá má svoje „sídlo vedenia“ alebo „hlavný predmet“ činnosti v Taliansku. Táto veta preto pridáva dve ďalšie kolízne normy, ktoré sú v zásade založené na skutočnom sídle spoločnosti a na jej hlavnom predmete činnosti. Na základe vysvetlenia poskytnutého vnútroštátnym súdom sa teda zdá, že hoci teória založenia je všeobecným pravidlom, talianske právo sa uplatní aj na spoločnosti, ktoré majú sídlo vedenia a hlavný predmet činnosti v tomto štáte.

42. Celkovo možno konštatovať, že článok 25 ods. 1 prvá veta zákona č. 218/1995 uplatňuje kritérium založenia, čím potvrdzuje uplatniteľnosť luxemburského práva v prejednávanej veci. Použitie druhej vety tohto ustanovenia však vedie k uplatneniu talianskeho práva talianskymi orgánmi na zverenie predmetných právomocí. Pokiaľ viem, Súdny dvor ešte nerozhodoval vo veci, ktorá sa týka riešenia súladu vnútroštátneho opatrenia, ktoré ukladá kumulatívne uplatnenie viacerých kolíznych noriem, s právom Únie.

43. V tejto súvislosti, ako už bolo spomenuté vyššie,³⁴ v prípade neexistencie jednotných pravidiel na úrovni Únie je určenie kolíznych kritérií ponechané na národnú autonómiu. Preto sa môže *prima facie* zdať, že sloboda usadiť sa by nemala brániť vnútroštátnej právnej úprave, ktorá ukladá kumulatívne uplatnenie viacerých kolíznych noriem. Pri skúmaní účinku predmetného vnútroštátneho opatrenia je však zrejmé, že bráni výkonu slobody usadiť sa zakotvenej v článku 49 ZFEÚ a robí ho menej atraktívnym.

3. Prístup založený na obmedzení v prejednávanej veci

44. V prejednávanej veci vzhľadom na to, že STE bola založená podľa luxemburského práva so štatutárnym sídlom v tomto členskom štáte, riadenie a organizácia tejto spoločnosti podliehali luxemburskému právu. Na túto situáciu sa *prima facie* vzťahuje kolízna norma stanovená v článku 25 ods. 1 prvej vete zákona č. 218/1995.

³² Pozri štúdiu z roku 2016 citovanú v poznámke pod čiarou 18 vyššie. Pokiaľ ide o rozdiely medzi vnútroštátnymi právami obchodných spoločností, pozri ANDENAS, M., WOOLDRIDGE, F.: *European Comparative Company Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

³³ Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. decembra 2008, Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, body 109 a 110).

³⁴ Body 39 a 40 vyššie.

45. Článok 25 ods. 1 druhá veta zákona č. 218/1995 však tým, že vyžaduje, aby spoločnosť založená v Luxembursku prijala riadiace a organizačné opatrenia, ktoré sú v súlade s talianskym právom, v skutočnosti ukladá tejto spoločnosti povinnosť *kumulatívne* dodržiavať právo obchodných spoločností dvoch rôznych štátov. Z definície vyplýva, že nie je možné porovnať túto situáciu s podmienkami, za ktorých fungujú talianske spoločnosti. Tieto spoločnosti totiž už podliehajú talianskemu právu, pričom kritérium „hlavného predmetu“ činnosti zvolené talianskym zákonodarcom je vzhľadom na to, že sa vo svojej podstate vzťahuje len na cezhraničné situácie, vo vzťahu k týmto spoločnostiam irelevantné. V dôsledku toho nie je možné – alebo by bolo prinajmenšom tautologické – tvrdiť, že predmetné talianske opatrenie predstavuje nerovnosť zaobchádzania s dotknutými zahraničnými spoločnosťami a že tento rozdiel v zaobchádzaní znevýhodňuje zahraničné spoločnosti v porovnaní s tuzemskými spoločnosťami. V dôsledku toho zastávam názor, že pravidlá upravujúce rozhodné právo obchodných spoločností nijako nerozlišujú podľa sídla alebo „pôvodu“ a že z hľadiska kritéria „hlavného predmetu“ činnosti nemožno porovnávať vnútroštátne a zahraničné spoločnosti. Z toho vyplýva, že prístup založený na diskriminácii by sa podľa môjho názoru nemal v prejednávanej veci zohľadňovať.

46. Vzniká preto otázka, či uplatňovanie pravidla stanoveného v článku 25 ods. 1 druhej vete zákona č. 218/1995 bráni výkonu slobody usadiť sa alebo ho robí menej atraktívnym.³⁵

47. Podľa môjho názoru by odpoveď mala znieť, že bráni. *Kumulatívne* uplatnenie práva obchodných spoločností členského štátu pôvodu a talianskeho práva, pričom talianske právo sa uplatňuje z dôvodu, že „hlavný predmet“ činnosti spoločnosti sa nachádza v Taliansku, znamená, že právnické osoby môžu byť povinné splniť požiadavky stanovené právnou úpravou členského štátu pôvodu a zároveň členského štátu, v ktorom sa nachádza „hlavný predmet“ činnosti. Teoreticky by takáto všeobecná dvojité záťaž mohla znížiť atraktívnosť výkonu činností týkajúcich sa nehnuteľností nachádzajúcich sa v Taliansku spoločnosťou so sídlom v členskom štáte pôvodu (v prejednávanej veci v Luxembursku), čo by bránilo výkonu slobody usadiť sa.

48. V prejednávanej veci to však nie je STE, teda spoločnosť, ktorá využila svoju slobodu usadiť sa, kto sa tejto slobody dovoľáva. Naopak sa tejto slobody chcú dovoľávať dve oprávnené osoby prevodov uskutočnených spoločnosťou STE, a to ST a Edil Works 2. Vzhľadom na osobitné okolnosti prejednávanej veci preto zastávam názor, že kumulatívne uplatnenie práva obchodných spoločností dvoch členských štátov vytvára právnu neistotu pre zmluvného partnera spoločnosti, ktorý sa chce dovoľávať dvoch vnútroštátnych zákonov s cieľom vyhlásiť zverenie právomoci konateľkou spoločnosti za neplatné a chrániť záujmy tejto spoločnosti. V spojení so zásadou právnej istoty³⁶ totiž pri vstupe do právneho vzťahu, akým je zmluva, musí mať zmluvná strana možnosť vedieť, ktoré vnútroštátne právo sa uplatňuje na predmetnú spoločnosť. V tomto ohľade vedie uplatnenie článku 25 ods. 1 druhej vety zákona č. 218/1995 na predmetné zverenie právomocí na účely zneplatnenia dvoch následných prevodov k právnej neistote oprávnených osôb, keďže STE bola platne založená podľa luxemburského práva a údajne sa riadila právom obchodných spoločností tohto štátu. Predtým, než STE podala žalobu, ktorou sa v podstate dovoľáva uplatnenia talianskeho práva, napriek tomu, že sa premiestnila do Luxemburska a premenila sa na luxemburskú spoločnosť, nič nenasvedčovalo tomu, že by táto spoločnosť okrem toho, že podliehala luxemburskému právu, podliehala aj talianskemu právu obchodných

³⁵ Pozri bod 38 vyššie.

³⁶ Súdny dvor rozhodol, že zásada právnej istoty, z ktorej je odvodená zásada legitímnej dôvery, vyžaduje, aby právna úprava, ktorá má nepriaznivé dôsledky pre jednotlivcov, bola jasná a presná a aby jej uplatňovanie bolo predvídateľné pre tých, ktorí jej podliehajú (rozsudok z 12. decembra 2013, *Test Claimants in the Franked Investment Income Group Litigation*, C-362/12, EU:C:2013:834, bod 44 a citovaná judikatúra).

spoločností vrátane jej ochranných opatrení. STE sa domáha tejto výhody a dovoľáva sa retroaktívneho uplatnenia talianskeho práva na sporné prevody, čo by viedlo k právnej neistote oprávnených osôb, pokiaľ ide o tieto prevody.

49. Je zrejmé, že takéto vyberanie rozhodného práva a prekryvanie dvoch vnútroštátnych zákonov môže spôsobiť značnú neistotu a finančnú záťaž pre zmluvné strany spoločnosti, ktorá sa chce dovoľávať uplatniteľnosti práva obchodných spoločností dvoch štátov. Ak by totiž osoba, ktorá uplatňuje svoju slobodu usadiť sa, mala možnosť retroaktívne zrušiť právne vzťahy vytvorené na základe tejto slobody, takéto zrušenie by vážne narušilo potrebný účinok slobody usadiť sa.

50. Okrem toho retroaktívne uplatnenie talianskeho práva na akt prijatý podľa práva obchodných spoločností, akým je zverenie predmetných právomocí, sa zdá byť vyvolané iným kolíznym kritériom, a to *vecnými* právami k nehnuteľnostiam. Rozšírenie pojmu „hlavný predmet“ činnosti na akty predchádzajúce aktom týkajúcim sa *vecných* práv k nehnuteľnostiam, bez ďalšieho vysvetlenia prečo a ako, môže vo vzťahu k zmluvným stranám predstavovať porušenie zásady právnej zrozumiteľnosti, a teda právnej istoty.

51. Napokon pre úplnosť dodávam, že vzhľadom na to, že článok 49 ZFEÚ má priamy účinok,³⁷ je v konaní vo veci samej rozhodujúce, či vecný obsah slobody usadiť sa, ktorá je zakotvená v tomto ustanovení, siaha dostatočne ďaleko na to, aby aj zmluva – a teda zmluvná strana vo veci samej – bola chránená týmto ustanovením. V tejto súvislosti tvrdím, že na zákaz obmedzenia slobody usadiť sa stanovený v článku 49 ZFEÚ sa môžu odvolávať osoby, ktoré vykonávajú svoju slobodu usadiť sa tým, že vykonávajú činnosť v inom členskom štáte, ale aj ich zmluvní partneri, najmä ak existujú cezhraničné prvky, ako je to v prejednávanej veci, keď STE, luxemburská spoločnosť, zverila právomoci svojmu splnomocnencovi, ktorý následne previedol hlavný majetok spoločnosti na taliansku spoločnosť ST, a ak boli tieto transakcie napadnuté podľa talianskeho práva.³⁸ Z hľadiska hmotného práva sa teda na individuálne právo spoločnosti ST (a nepriamo aj spoločnosti Edil Work 2) vzťahuje vyššie uvedený zákaz. Dodala by som, že keď STE uplatnila svoju slobodu usadiť sa, došlo ku vzniku situácie, na ktorú sa vzťahuje rozsah tejto slobody. Následné transakcie, ako je napríklad zverenie právomocí a prevedenie kaštieľa, podliehajú slobode usadiť sa. V dôsledku toho, ak tretia osoba preukáže súvislosť so situáciou, ktorá vznikla na základe tejto slobody, mala by mať možnosť dovoľávať sa článku 49 ZFEÚ.³⁹

52. Z toho vyplýva, že uplatnenie talianskeho zákona podľa článku 25 ods. 1 zákona č. 218/1995 v spojení s článkom 2381 ods. 2 Občianskeho zákonníka na zverenie predmetných právomocí predstavuje podľa môjho názoru obmedzenie výkonu slobody usadiť sa v rozpore s článkom 49 ZFEÚ.

³⁷ Rozsudok z 29. novembra 2011, National Grid Indus (C-371/10, EU:C:2011:785, bod 42).

³⁸ V každom prípade treba poznamenať, ako pripomenula generálna advokátka Kokott vo svojich návrhoch vo veci Philips Electronics (C-18/11, EU:C:2012:222, bod 83 a citovaná judikatúra v poznámke pod čiarou 52 nižšie), že Súdny dvor niekoľkokrát v súvislosti s rôznymi základnými slobodami uviedol, že aj iné osoby ako tie, na ktoré sa základná sloboda priamo vzťahuje, môžu mať z dotknutej slobody prospech, pokiaľ táto sloboda nemôže mať inak plný účinok.

³⁹ Napríklad v rozsudku zo 16. júla 2015, CHEZ Razpredelenie Bălgarija (C-83/14, EU:C:2015:480, bod 59), Súdny dvor uznal, že osoba, ktorá nebola diskriminovaná – porušenie subjektívneho práva – môže podať žalobu založenú na diskriminácii v mene „obyvateľov mestskej časti, kde [táto osoba] vykonáva svoju činnosť“. Možno teda tvrdiť, že osoba, ktorá má priamy vzťah k spornej situácii, by mala mať možnosť brániť svoje práva.

C. Odôvodnenie

53. Vnútroštátne opatrenia, ktoré obmedzujú slobodu usadiť sa, môžu byť odôvodnené a môžu sa ukázať ako primerané. Súdny dvor opakovane rozhodol, že vnútroštátne nediskriminačné opatrenia, ktoré bránia výkonu slobody usadiť sa alebo ho robia menej atraktívnym, môžu byť odôvodnené naliehavými dôvodmi „všeobecného záujmu“⁴⁰. Tieto opatrenia musia byť primerané sledovanému cieľu a nesmú prekročiť rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa.⁴¹

54. Na úvod treba uviesť, že vnútroštátny súd nespresňuje dôvody, ktoré by odôvodňovali obmedzenie slobody usadiť sa spôsobené uplatnením talianskeho práva na akty týkajúce sa riadenia a organizácie spoločnosti platne založenej podľa práva iného členského štátu, ktorá však vykonáva svoju hospodársku činnosť a jej hlavný predmet činnosti sa nachádza v Taliansku. Takéto informácie nevyplývajú ani zo znenia článku 25 ods. 1 zákona č. 218/1995, ani z článku 2381 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

55. Talianska vláda však vo svojich písomných pripomienkach uviedla, že dôvody týkajúce sa ochrany spoločníkov, veriteľov, zamestnancov a tretích osôb vyžadujú, aby zverenie predmetných právomocí podliehalo talianskemu právu. Treba poznamenať, že na pojednávaní sa argumenty tejto vlády sústredili skôr na ochranu spoločníkov než na ochranu záujmov ostatných tretích osôb, na ktorú sa v podstate neodvolávali. Okrem toho talianska vláda tvrdí, že uplatnenie talianskeho práva je nevyhnutné, keďže sídlo spoločnosti STE v Luxembursku nezodpovedá výkonu hospodárskej činnosti v tomto členskom štáte, a teda predstavuje zneužívajúce konanie. Podľa tejto vlády právo Únie neumožňuje vytvoriť úplne umelé usporiadania spoločnosti, ktoré neodrážajú hospodársku realitu. Vzhľadom na tieto dve hlavné tvrdenia budem analyzovať ochranu spoločníkov a údajného zneužívajúceho konania.

1. Ochrana spoločníkov

56. Treba poznamenať, že Súdny dvor už uznal, že ochrana záujmov menšinových spoločníkov môže za určitých okolností a za určitých podmienok odôvodniť obmedzenia slobody usadiť sa.⁴² Súdny dvor uznal potrebu chrániť „menšinových spoločníkov“. V určitých, veľmi špecifických situáciách, keď členský štát uložil obmedzenia s cieľom chrániť *všetkých* spoločníkov bez ohľadu na ich účasť v spoločnosti, však nevyklúčujem, že cieľ ochrany spoločníkov (vo všeobecnosti) môže predstavovať takéto odôvodnenie.⁴³

57. Článok 25 ods. 1 zákona č. 218/1995 však nijako nešpecifikuje dôvody verejného záujmu, ktoré viedli talianskeho zákonodarcu k prijatiu tohto ustanovenia. Je preto ťažké určiť ciele, ktoré má toto opatrenie dosiahnuť, a následne overiť, či skutočne sleduje tento cieľ. Predovšetkým sa *prima facie* zdá, že talianska právna úprava – najmä článok 2381 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktorý bráni zvereniu právomocí tretej osobe, ktorá nie je členom štatutárneho orgánu spoločnosti – má za cieľ chrániť záujmy týchto členov a výlučné riadiace postavenie zverené

⁴⁰ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. februára 2021, Fussl Modestraße Mayr (C-555/19, EU:C:2021:89, bod 52 a citovaná judikatúra).

⁴¹ Rozsudok z 25. októbra 2017, Polbud – Wykonawstwo (C-106/16, EU:C:2017:804, bod 52).

⁴² Pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. novembra 2002, Überseering (C-208/00, EU:C:2002:632, bod 92), a z 25. októbra 2017, Polbud – Wykonawstwo (C-106/16, EU:C:2017:804, bod 54).

⁴³ Zámer chrániť menšinových spoločníkov sa vo všeobecnosti týka otázky riešenia sporov vo vnútri spoločností, ako sú spory medzi spoločníkmi navzájom, alebo spory medzi spoločníkmi a vedením spoločnosti, alebo medzi spoločnosťou a jej vedením (pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wathelet vo veci Dédouch a i. (C-560/16, EU:C:2017:872, bod 21). Takáto ochrana však môže byť nevyhnutná vo vzťahu ku všetkým spoločníkom.

členom vedenia, a teda upravuje len vzťah medzi členmi predstavenstva a členmi vedenia. Nie je teda jasné, či predmetné opatrenie bolo prijaté so zámerom zabezpečiť ochranu spoločníkov. Prináleží však vnútroštátnemu súdu, aby vykonal takéto posúdenie.

58. Za predpokladu, že sledovaným verejným záujmom je skutočne ochrana spoločníkov, treba zdôrazniť, že uplatnenie článku 25 ods. 1 druhej vety zákona č. 218/1995 v spojení s článkom 2381 ods. 2 Občianskeho zákonníka môže ísť nad rámec toho, čo je nevyhnutné na ochranu tohto záujmu. Ako totiž vyplýva z prejednávanej veci, ide o uplatnenie talianskeho práva na akt riadenia a organizácie spoločnosti, ktorá bola platne založená podľa práva iného členského štátu, ale ktorá vykonáva svoju hospodársku činnosť v Taliansku, bez ohľadu na to, či záujmy spoločníkov sú už chránené právom obchodných spoločností tohto členského štátu. Inými slovami, článok 25 ods. 1 druhá veta zákona č. 218/1995 sa uplatňuje bez rozdielu na *všetky* spoločnosti nachádzajúce sa vo *všetkých* členských štátoch a na *všetky* akty bez toho, aby sa zohľadnilo, či sú záujmy spoločníkov *už* dostatočne chránené v inom členskom štáte inými, menej obmedzujúcimi opatreniami, ako je napríklad požiadavka, aby boli členovia predstavenstva informovaní o predaji nehnuteľného majetku spoločnosti a o možnosti tohto predstavenstva tento predaj zrušiť.

59. Za týchto okolností mám pochybnosti, že obmedzenie vyplývajúce z uplatnenia týchto ustanovení talianskeho práva je v súlade so zásadou proporcionality. Po prvé článok 25 ods. 1 druhá veta zákona č. 218/1995 ide nad rámec toho, čo je nevyhnutné, pretože sa bez rozdielu uplatňuje na všetky prípady generálnej plnej moci udelennej tretej osobe mimo spoločnosti. Po druhé existujú menej zasahujúce alternatívne opatrenia, ako je napríklad overenie toho, či chránené záujmy už boli dostatočne zohľadnené v právnych predpisoch štátu založenia, čo by mohol byť prípad vo veci samej, a to tým skôr, že spoločníci spoločnosti vedeli alebo mohli vedieť o existencii zverenia právomocí a predmetných aktoch, ktoré nasledovali.

2. Zneužívajúce konanie

60. Na úvod treba uviesť, že podľa judikatúry skutočnosť, že sa osoba rozhodne založiť spoločnosť v členskom štáte, ktorého právo obchodných spoločností sa jej zdá najmenej obmedzujúce alebo najvhodnejšie pre jej vlastné hospodárske ciele, a teda vykonávať svoju hospodársku činnosť v inom členskom štáte, patrí do legitímneho výkonu slobody usadiť sa.⁴⁴ Podľa Súdneho dvora zriadenie štatutárneho alebo skutočného sídla spoločnosti v súlade s právnou úpravou členského štátu s cieľom získať prospech z výhodnejšej právnej úpravy nie je samo osebe zneužitím.⁴⁵ Právo usadiť sa však nebráni členským štátom v tom, aby boli obozretné vo vzťahu k obchodným spoločnostiam, ktoré majú len „poštovú schránku“, alebo sú len „fasádou“⁴⁶. Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že členské štáty majú možnosť prijať všetky primerané opatrenia na zabránenie podvodom alebo ich postihovanie, čo by mohlo predstavovať odôvodnenie obmedzenia.⁴⁷ Členské štáty môžu najmä prijať opatrenia na zabránenie „výslovne umelým konštrukciám zbaveným hospodárskej reality“, ktorých cieľom je obchádzanie vnútroštátnej

⁴⁴ Rozsudok z 9. marca 1999, Centros (C-212/97, EU:C:1999:126, bod 27).

⁴⁵ Tamže. Pozri tiež rozsudok z 30. septembra 2003, Inspire Art (C-167/01, EU:C:2003:512, bod 96).

⁴⁶ Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiáres Maduro vo veci Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:294, bod 29) s odkazom na rozsudok z 12. septembra 2006, Cadbury Schweppes a Cadbury Schweppes Overseas (C-196/04, EU:C:2006:544, bod 68).

⁴⁷ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. októbra 2017, Polbud – Wykonawstwo (C-106/16, EU:C:2017:804, bod 61).

právnej úpravy.⁴⁸ Súdny dvor v nedávnom rozsudku Polbud – Wykonawstwo⁴⁹ pripomenul svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nemôže existovať všeobecná domnienka podvodu alebo zneužitia.⁵⁰

61. V prejednávanej veci všeobecné uplatňovanie talianskeho práva ako spôsobu boja proti zneužívaniu na *všetky* právne úkony *všetkých* spoločností zo *všetkých* ostatných členských štátov, ak sa „hlavný predmet“ činnosti spoločnosti nachádza v Taliansku, znamená zavedenie všeobecnej domnienky podvodu alebo zneužitia. Aby bolo predmetné opatrenie primerané, malo by podrobne špecifikovať povahu aktov, ktoré možno považovať za podvodné, a povahu spoločností, na ktoré sa konkrétne zameriava. Okrem toho by takéto obmedzenie malo byť podložené dôveryhodnými údajmi a riadne vysvetlené. V dôsledku toho navrhujem, aby Súdny dvor rozhodol, že veľmi všeobecné znenie článku 25 ods. 1 druhej vety zákona č. 218/1995, ktoré nijako nerozlišuje medzi rôznymi konkrétnymi situáciami, ktoré môžu nastať, vedie skôr k záveru, že toto ustanovenie nerešpektuje zásadu proporcionality.

62. Treba poukázať ďalej na to, že podľa ustálenej judikatúry môže členský štát prijať opatrenia, aby zabránil tomu, že pri využití možností daných Zmluvou sa budú niektorí jeho štátni príslušníci snažiť nečestne sa vyhnúť uplatneniu vnútroštátneho práva.⁵¹ V konaní vo veci samej sa však zdá, že prípadná kvalifikácia správania spoločnosti STE ako „zneužitia“ nie je relevantná na poskytnutie odpovede na položenú otázku, keďže sa zdá, že Taliansko súhlasilo s tým, aby bola STE založená v Luxembursku.

63. Vzhľadom na informácie, ktoré má Súdny dvor k dispozícii, zastávam názor, že údajné obmedzenie slobody usadiť sa vyplývajúce z uplatnenia talianskeho práva na zahraničné spoločnosti, ktoré majú ich „hlavný predmet“ činnosti v Taliansku, nie je odôvodnené. Na prejudiciálnu otázku treba preto odpovedať kladne.

IV. Návrh

64. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálnu otázku, ktorú položil Corte suprema di cassazione (Najvyšší kasačný súd, Taliansko), takto:

Sloboda usadiť sa zakotvená v článku 49 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že bráni takej právnej úprave členského štátu, ktorá stanovuje retroaktívne uplatnenie jeho vnútroštátneho práva na taký akt riadenia a organizácie, akým je zverenie právomocí, spoločnosti založenej podľa práva iného členského štátu, z dôvodu, že hlavný predmet činnosti tejto spoločnosti sa nachádza na území prvého členského štátu, na účely vyhlásenia neplatnosti prevodov nehnuteľného majetku uskutočnených po tomto akte.

⁴⁸ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 12. septembra 2006, Cadbury Schweppes a Cadbury Schweppes Overseas (C-196/04, EU:C:2006:544, body 51 až 55).

⁴⁹ Rozsudok z 25. októbra 2017 (C-106/16, EU:C:2017:804, body 63 a 64).

⁵⁰ Súdny dvor vychádzal zo skoršej judikatúry, podľa ktorej samotná okolnosť, že spoločnosť premiestni svoje sídlo vedenia do iného členského štátu, nemôže vytvoriť všeobecnú domnienku o daňovom podvode a opodstatniť opatrenia zasahujúce do výkonu základnej slobody zaručenej Zmluvou (pozri v tomto zmysle rozsudky z 26. septembra 2000, Komisia/Belgicko, C-478/98, EU:C:2000:497, bod 45; zo 4. marca 2004, Komisia/Francúzsko, C-334/02, EU:C:2004:129, bod 27, a z 12. septembra 2006, Cadbury Schweppes a Cadbury Schweppes Overseas, C-196/04, EU:C:2006:544, bod 50).

⁵¹ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. októbra 2017, Polbud – Wykonawstwo (C-106/16, EU:C:2017:804, bod 39).